holm tillsammans med kompanjonen Hans Christian Hollström; år 1787 blev Apelquist ensamägare. Han uppförde här en ny verkstadsbyggnad, där han började tillverka bland annat domkrafter och lyftmaskiner.

Den mest uppmärksammade beställningen Apelquist fick gällde Sergels staty av Gustav III, för vilket han började förberedelserna redan 1797. Gjutningen och färdigställandet av denna staty pågick ända till 1806, och först i januari 1808 kunde den avtäckas på Skeppsbron. Hans mekaniska verkstad var ändå rätt blygsam och hade 1804 bara sju "diversearbetare" anställda.

Bergsunds gjuteri

Bergsunds gjuteri var en gammal Stockholmsindustri som låg på Södermalms västra udde. Den hade grundats redan i början av 1700-talet av handelsmannen

Vy över Bergsunds gjuteri, akvarell av J. G. Meijer 1796.

Mårten Lindman och var då en klädesfabrik. Platsen kallades först "Berg och Sund" efter dess läge mellan det berg där Högalidsskolan numera finns och sundet över till Liljeholmen. Detta namn drogs sedan samman till Bergsund.[41]

Efter en brand sommaren 1719 återstod bara ruiner av denna första fabrik. Fastigheten övertogs av fabrikören Magnus Bäckström, som 1757 anlade en förtenningsanläggning. Den gick dock omkull redan 1762. Näste man i raden av företagare vid Bergsund var skotten Thomas Lewis. Han fick 1769 rätt att där anlägga ett järngjuteri av engelsk modell. För att trygga försörjningen av tackjärn köpte Lewis även Nyhyttans masugn i Norberg. Gjuteriet började sin verksamhet 1770, drabbades av svåra ekonomiska problem redan 1772 men drevs ändå vidare till Lewis död 1783.[42]

År 1784 såldes Bergsunds gjuteri till grosshandlaren Daniel Asplund, som rustade upp gjuteriet och utökade verksamheten med stärkelsebruk, blekeri, färgeri och ett stålsliperi. Han drev företaget vidare med rätt stor framgång till sin död 1804. Gjuteriet övertogs då för dödsboets räkning av de tre grosshandlarna Söderberg, Wegelin och Zuckau. Arbetsstyrkan vid Bergsund var rätt stor och bestod av 25 gjuteri- och bruksarbetare samt en verksgesäll.

Det var naturligt att Edelcrantz beställning av de kompletterande maskindelarna till kronobrännerierna gick till Bergsunds gjuteri, som därefter från oktober 1804 till december 1805 levererade en hel del gjutgods av olika slag. Gjuteriets ledning skickade sedan en räkning till Edelcrantz på 1 126 riksdaler 35 skilling banko. Edelcrantz överlämnade den till Allmänna magasinsdirektionen, som ju ansvarade för kronobrännerierna, men påpekade samtidigt att detta belopp var 200–300 procent högre än vad motsvarande skulle ha kostat i England. Följden blev att direktionen valde att inte betala denna räkning, vilket ledde till en rättslig process.[43]

Ångmaskin till Dannemora

Den fjärde ångmaskin som Edelcrantz anskaffat kom, som nämnts, från Fenton, Murray and Woods fabrik i Leeds och var större än de andra; den hade en effekt på tio hästars kraft. Avsikten hade varit att sätta in den i en ny kvarnanläggning i Stockholm, men planerna på den var ännu inte färdiga. Ångmaskinen övertogs istället av Dannemora gruvors intressenter.[44]

I Dannemora hade man redan 1728 installerat Sveriges första ångmaskin av den äldre typen, utan James Watts senare uppfinning av kondensorn. Denna maskin hade byggts av Mårten Triewald för länspumpning av vatten men användes bara till 1735.[45]

Till en sammankomst i september 1804 hade gruvintressenterna kallat Edelcrantz. Han menade att en modern "eld- och luftmaskin" kunde ta upp både vatten och malm ur gruvorna. Åtgången av ved för dess drift var inte stor och kunde tas från gruvornas allmänning.